

L'orgull queer català

El poeta, músic i activista trans Zoe García radiografia l'escena queer de la música catalana, tot parlant amb Las Marikarmen, Nept1, Las Bajas Pasiones, La Clika Pika i Fera y Las Disidentes

Las Marikarmen | Juan Miguel Morales

L'escena musical queer a Catalunya pren els escenaris. I no pas perquè no hagi existit des de fa anys un ampli elenc de referents, sinó perquè fins ara la indústria musical es negava a reconèixer l'existència d'identitats de gènere i sexuals diferents de l'heterosexual i, en conseqüència, a programar projectes artístics queer. Artistes i promotors han vençut les resistències i estan fent forat en espais escènics i festivals com a reflex del que passa als carrers i de la quotidianitat del panorama dissident. Perquè ser queer i fer música no només té implicacions en el que s'explica en directe, sinó que condiona i construeix tot el que passa a tot arreu. Repassem les bandes emergents que fins ara havien quedat relegades a ambients underground, amb un públic reduït i en uns cercles allunyats del mainstream.

El que anomenem escena musical *queer* no entén ni d'estils ni d'orígens. No podem parlar de l'escena musical *queer* sota el paraigua d'uns mateixos referents sonors. De la mateixa manera que les bandes formades per identitats normatives es poden eixamplar i estendre per tots els estils musicals que coneixem, les identitats dissidents també s'atreveixen amb tot allò que sona. Des del pop melòdic i cantable d'**Alvert**, amb el tema "Ser el teu estiu", fins al rap combatiu i de carrer de grups com **Tribade** o **Faggot Hunters**, passant per l'electrònica de discurs subversiu de **Translocura**, l'*underground* transfeminista que camina entre la música urbana i l'electrònica de **Kiltreo Oskuro** o el mestissatge de **Roba Estesa**.

Cal tenir clar que les identitats mariques, bolleres, trans, no binàries, intersex, bisexuals -i un llarg

etcètera- existeixen i resisteixen, tant a baix com a dalt dels escenaris. El raper manresà **Nept1** defineix el seu projecte com "una manera d'estar al món i de relacionar-se, de canalitzar vivències i emocions". La seva proposta neix del rap més clàssic i camina, sempre de la mà d'aquest referent, cap a un estil més urbà i electrònic: "En el pla discursiu, vaig passar de cantar per desfogar-me a polititzar-me i fer un rap explícitament polític. El que realment em feia sentir i m'omplia eren les lletres vivencials i no tant un estil pamfletari", afirma.

La comunicació a través de l'art és la forma que utilitzen les identitats *queer* per canalitzar tot el que comporta la vivència dissident i, en aquest sentit, converteixen els escenaris en un megàfon per amplificar i estendre les reivindicacions del col·lectiu. Segons **Nept1**, "les cançons tenen un sentit personal entenent que allò personal també és polític i que si escric des de qui soc, les lletres hauran de ser inevitablement polítiques i reflectir la realitat social que visc des d'on la visc, sent un individu però alhora travessat per diferents eixos socials que retornen la vivència individual a l'estructural".

TRAVESTIS PSEUDORURALS

De la mateixa manera, la banda musical travesti nascuda a Sant Cugat del Vallès **Las Marikarmen** parla de portar les seves vivències al directe com un acte que va més enllà de tocar davant del públic: "Nosaltres a escena obrim els nostres cors, i els nostres cossos estan a disposició del xou. Pensem que sabem connectar des del més personal a través de la nostra música i la *performance*, fent que el missatge sigui més assertiu i íntim". En paraules del mateix grup, **Las Marikarmen** és un projecte de "música urbana des de la vivència travesti pseudorural". El trio va sorgir de persones *queer* amb orígens en la música balcànica i el klezmer que es van trobar convivint en una casa okupada a Collserola i van decidir versionar cançons de **Britney Spears** o **Daddy Yankee** amb saxo, percussió i lletres reversionades i aire transfeminista.

D'aquesta curiosa mescla ha nascut un projecte que, durant el confinament, va començar a produir peces pròpies i bases per aterrar en una fusió de música urbana, rap i saxos, tot i que no es tanquen a cap estil i els encanta experimentar amb el drum'n'bass, el *reggaeton* i el *dancehall*, entre d'altres. Aquest mes han presentat el senzill "Alta bajeza", juntament amb els andalusos **Kiltreo Oskuro**, disponible en format digital. La banda té un directe performatiu i interactiu que esdevé una celebració de les identitats dissidents, un espai de cures i amor obert a un ventall ampli de públic que va des dels sectors més propers fins al transfeminisme o persones d'altres edats i circuits. Tal com elles mateixes expliquen: "Les més fans solen ser iaies que es fan selfis amb nosaltres". Si parlem de les seves influències musicals, **Las Marikarmen** esmenten, entre d'altres, **Ketekalles** o **Tremenda Jauría**: "Ens ha fet pensar que és possible generar un contingut polític i dissident i, a més, assolir ser àmpliament escoltades". I, respecte als referents *queer*, no poden deixar de citar **Norma Mor**, **Ken Pollet**, **Missex** o **Personaje Personaje**, que les acompanyen de prop i que formen el que elles anomenen 'kuir army', del qual parlen al tema "Ladyboi".

Quan els demanem l'opinió sobre el panorama musical *queer* asseguren: "És un moment de molta riquesa i de propostes xules que arriben des de molts llocs diferents, i ens alegra poder conèixer de prop i fer pinya cada vegada amb més grups *queer*". Alhora, consideren que "caldría promoure festivals de música *queer* que puguin arribar a un públic ampli" i que s'hauria d'incentivar des de l'autogestió de l'escena *queer*, tot i que la precarietat fa que sovint sigui difícil tirar endavant projectes de gran envergadura. Les identitats *queer* són i han estat sempre en comunitat i sostingudes per xarxes afectives i de suport. De la mateixa manera, aquestes aliances es traslladen als escenaris. Així, **Las Marikarmen** han creat aliances amb **Fera y Las Disidentes**, i participaran al seu disc.

Las Marikarmen Foto: Juan Miguel Morales

LA FERA FEROTGE

Després de 15 anys immersa a l'esfera *underground* barcelonina i l'activisme LGTBIQ+ i després de la dissolució de l'anterior banda, **La Quiero Viva**, l'activista **Thaïs Cuadreny ?Fera'** ha engegat el nou projecte de **Fera y Las Disidentes**. Juntament amb Ana Bonano (guitarra solista), Anadleehi (guitarra rítmica i veus), Nadia Lago (baix) i Jordi Farreras (bateria), la cantant i lletrista factura cançons sense gèneres ni etiquetes, amb una actitud *riot punk* i un missatge directe al seu primer disc, *Sin génerox* (autoeditat, 2021), publicat aquest mes. Per bé que la seva sonoritat troba similituds amb el punk dels anys setanta, la *new wave* dels vuitanta, el rock alternatiu dels noranta i, en general, qualsevol estil independent fins a l'actualitat, la nova aposta transcendeix més enllà de les etiquetes i estils concrets i es permet compondre partint del que senten amb cada cançó.

El seu públic és ampli, de diverses edats, tot i que són assidus entre persones que habiten les dissidències de gènere, el transfeminisme, l'antiracisme i l'antifeixisme. "Si parlem de l'escena *mainstream*, òbviament hi ha limitacions perquè no encaixem en el que vol el mercat musical, però no ens interessa encaixar en aquesta escena sinó arribar al públic per altres vies. I encara millor, perquè si el missatge connecta voldrà dir que la gent està més conscienciada", afirma **Fera**. En un projecte format per identitats de gènere fluid, lesbianes o bisexuals, i on l'únic home cis assumeix ser la minoria, es capgira la realitat del món cisheteronormatiu i patriarcal.

PUNKS I REBELS

Un clar exemple de la presa de possessió dels espais visibles és **Las Bajas Pasiones**, que va

néixer l'any 2017 de la unió de **Trusty i Edu Libra**, i la suma posterior de **Toni Taboo**. El projecte es mou entre l'experimentació electrònica, teclats, ritmes ballables i guitarres amb rimes en forma de rap i cançó d'autor submergides en la deconstrucció del gènere, el desamor i les drogues: "Els concerts sempre ens han donat la vida i des del principi vam crear pensant en com volíem sonar en directe, pensant que volíem agitar, fer saltar, ballar i cridar". I ho van aconseguir.

El trio de Barcelona -que ha estrenat el seu primer tema en català, "Rebel·lia" (Delirics, 2021)- practica una posada a escena enèrgica i ballable amb lletres punyents, transparents i directes, combinades amb visuals i un espectacular vestuari dissenyat per Arteporvo. Per a la seva proposta: "Cada cop tenim un estil que ens defineix millor. Ara tornem a dir que som una banda de punk *queer*, però fa mesos pensàvem que fèiem *urban marica*".

Sigui com sigui, la fusió d'estils i projectes de **Las Bajas Pasiones** convergeix en una sinergia perfecta que fa tremolar els escenaris, els cossos i els caps de totes aquelles que les escolten: "Som un grup que fem música i parlem del que vivim com a persones precàries i com a marikes que han après de les col·legues que el feminisme ens salva". I afegixen: "Sí que pensem que el fet de ser marikes i de parlar sense embuts del que vivim fa que hi hagi gent que pensi que la nostra música no és per a tots els públics. Nosaltres hem viscut escoltant música feta per heteros, i no passa res; estaria bé que la nostra música fos per a tothom, i que arribi un moment que ningú s'escandalitzi per dir 'te la xupo' en una cançó".

Precisament, fruit de la seva iniciativa, l'any 2019 va sorgir l'espai Furia Queer, allotjat a la sala Sidecar de Barcelona, que s'ha convertit en plataforma de visibilització d'artistes *queer*, de seguretat i empoderament, a més de ser punt de trobada entre identitats dissidents i permetre teixir xarxes i aliances per gaudir de la música en col·lectivitat.

CATARSI DE RAP

El col·lectiu **La Klika Pika** va ser fruit d'un taller de rap a Barcelona per a dones i identitats de gènere dissidents, "un espai d'aprenentatge i germanor que tenia un discurs feminista i anticapitalista on escrivíem lletres de rap sobre bases instrumentals". El seu fort és el rap, però el primer àlbum, *Katarsis* (autoeditat, 2021), juga amb diferents ritmes i tendències amb la col·laboració d'**Eskarnia**, **El No de las Niñas** i **Ultra**.

El quartet s'atreveix amb temes que escapen del *boom bap* més clàssic, i altres amb percussions properes a l'*afrotrap* i la *cúmbia*, com "La gorda". Tot i això, fugen de certes marques: "No ens agrada l'etiqueta de 'rap femení'. Volem ser escoltades com a rap, sense marca de gènere". I, alhora, també fugen de la idea de 'rap feminista': "Tenim un discurs clarament antipatriarcal, però no volem ser un calaix en el hip-hop que es digui 'feminista', perquè es tracta que a poc a poc el moviment deixi de ser masculista, feixista i racista. Nosaltres fem rap (o més que rap)".

Quan les MCs Malet, Oli, Grieta i Cicutà, amb la DJ Juliana i el guitarrista Tole, van gravar la maqueta *Más que rap* (autoeditat, 2019) eren "una amalgama de veus que s'autoanunciaven i que assenyalaven enemics comuns" sota la consigna unitària de "rap com a forma de lluita". El seu projecte, que trepitja fort els escenaris des de fa quatre anys, ha anat ampliant el discurs incloent, per exemple, la crítica a la indústria tecnològica i els telèfons intel·ligents. Un exemple és el tema "Por la cara", produït per Juliana i gravat i mesclat per **Dive Dibosso** i amb un punyent videoclip realitzat per Las Pibas Rec.

Des de llavors, **La Clika Pika** ha anat teixint una xarxa amb DJs, MCs, músics, productores i altres artistes fins al debut discogràfic. Aviat la formació estrenarà nou tema, "Flama", una unió explosiva i potent amb la cantant valenciana **Malayerba**, "una xavala trans, loca i molt parlaora" d'Asp, al Vinalopó Mitjà, que té un potent i ampli repertori de *hardcore* nascut des de la ràbia, el dolor i les ganes de sobreviure. La banda posa en valor la facilitat de difusió de la música dins els circuits feministes de la ciutat de Barcelona, on fa anys que teixeixen xarxa, i alhora reivindica la dificultat d'accedir a certs escenaris o espais artístics més *mainstream*. Tot i així, reflexionen: "Qui diu que volem trepitjar l'escenari del Primavera Sound? Potser no és aquest el nostre objectiu".

Un element en comú que destaquen totes les bandes de l'escena *queer* catalana és la falta de referents, o sobretot de referents visibles, tant a dalt com darrere els escenaris, perquè també falten mànagers, productores o regidores que habitin identitats dissidents. Tal com afirma **Fera y Las Disidentes**: "Si ho observes amb perspectiva t'adones que l'*underground* està ple de referents dissidents, el que passa és que la indústria els ha relegat a una escena minoritària o els ha transformat en clixés *queer* del *mainstream*".

Per sort, des de l'*underground*, el marge i la minoria, aquests artistes i moltíssims més ja estan generant nous referents als escenaris. "És un orgull que persones que fins ara no s'han sentit identificades ni han tingut una veu on reconèixer-se trobin en nosaltres un mirall. La nostra implicació i compromís amb la lluita dissident és a temps complet i la música és la nostra eina per enviar el missatge", proclama **Fera y Las Disidentes**. En definitiva, l'escena *queer* ha emergit dels baixos fons per quedar-se, ocupar espai i trepitjar fort l'escena musical catalana.

EL CIRCUIT QUEER

Quina és la importància de generar referents locals? Les artistes *queer* que arriben a les nostres ràdios, festivals i sales són les que han pogut accedir al circuit *mainstream*, i si ho han fet, probablement ha estat abans de proclamar-se persones *queer*. Bons exemples en són persones no binàries amb la projecció de **LP**, **Demi Lovato** o **Sam Smith**. Del panorama *queer* català cal constatar que encara hi ha una gran barrera entre artistes i espais escènics de major visibilitat. I això, per què passa? Doncs perquè, com esmenta **Nept1**, "allò personal és polític", de manera que la vivència dissident és reivindicació en si mateixa i l'existència *queer* és revolucionària i política només pel fet de ser.

La majoria de programadors no semblen disposats a assumir el repte de convertir els escenaris en un espai de reivindicació i de confrontació amb la norma. Alhora, el fet d'etiquetar-se com a *queer* de vegades fa que la gent pensi que el seu art va destinat només a altres persones *queer*. Per això cal entendre que no tot el que passa a les persones *queer* és pel fet de ser *queer*, sinó que també parlen d'altres vivències que no tenen res a veure amb les dissidències. O és que algú amb certs privilegis no sent mai que els seus principis es posen en qüestió a dalt d'un escenari? O no sent mai la incomoditat de veure com es posa en dubte aquella norma social sobre la qual ha construït la seva identitat?

En tot cas, ara mateix hi ha moltíssims projectes d'artistes *queer* creant música d'una grandíssima qualitat i que, si no fossin identitats dissidents, probablement estarien ocupant molt més espai en el panorama musical. Per tant, cal que les promotores arrisquin, es mullin i prenguin part en el procés d'empoderament i visibilització d'identitats *queer* i apostin per artistes del col·lectiu.

Més enllà, sortosament també s'han generat espais i cercles de visibilització alternatius i des de l'autogestió. És el cas de l'espai Fúria Queer, el projecte nascut de la coalició entre **Las Bajas Pasiones** i Sidecar per generar un espai d'acollida de diferents disciplines artístiques travessades per la dissidència sexual i de gènere: grups de música, *performers*, *drag queens*, DJs, etc.

Des que va néixer aquest punt de trobada, ara fa gairebé quatre anys, han passat per l'escenari

artistes com **Samantha Hudson**, **LeDuq**, **Gitano del Futuro**, **La Jonka**, **Flamenco Queer** i **Chocolate Remix**. Cal posar en relleu també el Kobra Kuir, un *talk show* acollit pel Candy Darling Bar de Barcelona conduït per **Norma Mor** on cada setmana s'estrena una artista de l'escena *queer*.

A més, Madame Jasmine, ubicat a la barcelonina Rambla del Raval, s'autoanomena The Genderfuck House i ha esdevingut, des de fa temps, un espai singular per gaudir de xous de *drag queens*, *drag kings* i *performances*, entre d'altres. I un altre exemple dels locals que constitueixen l'escena *queer* a la capital catalana és Folks, la plataforma de visibilitat artística *queer* per on han passat artistes destacades com **Marta B** o **Amanda Araújo**.